

dr hab. inż. Andrzej Dawidczyk¹

Uniwersytet Wyższa Szkoła Bankowa, Gdańsk, Polska

dr Piotr Swoboda²

Uniwersytet Pedagogiczny, Kraków, Polska

PROJEKTOWANIE CELÓW POLITYKI BEZPIECZEŃSTWA NA UŻYTEK STRATEGII BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO

DESIGNING SECURITY POLICY OBJECTIVES FOR THE USE OF THE NATIONAL SECURITY STRATEGY

Abstrakt:

Projektowanie celów polityki bezpieczeństwa jest najważniejszym elementem procesu planowania strategicznego i zarządzania bezpieczeństwem państwa. Niestety warunki panujące w Polsce nie sprzyjają zarówno teoretycznemu, jak i praktycznemu projektowaniu celów bezpieczeństwa. Obowiązujące schematy skutkują projektowaniem celów, które nie uwzględniają złożoności środowiska bezpieczeństwa, i są prostą odpowiedzią na pojedyncze, pojawiające się problemy bezpieczeństwa. Niniejszy artykuł przedstawia autorską koncepcję projektowania celów polityki bezpieczeństwa o dużej skali integracji. Uwzględnia ona współwystępowanie setek tych kategorii, wpływających na państwo w sposób spójny.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo narodowe, planowanie strategiczne bezpieczeństwa, analiza strategiczna

Abstract:

The aspect designing of security policy goals is the most important part of the process of strategic planning and state security management in general. Unfortunately, the conditions in Poland do not favour both the theory and practice of designing security objectives. The prevailing patterns result in designing goals that do not take into account the complexity of the security environment, and are a simple response to single, emerging security problems. This article presents the author's concept of designing security policy objectives with a large scale of integration.

¹ <https://orcid.org/0000-0001-7006-0066>.

² <https://orcid.org/0000-0002-3013-2659>.

It considers the co-occurrence of hundreds of these categories, which are affecting the state in a coherent way.

Keywords: national security, strategic security planning, strategic analysis

Wprowadzenie

Projektowanie celów polityki bezpieczeństwa państwa należy do najważniejszych etapów planowania strategicznego w tej dziedzinie. Chodzi tu przede wszystkim o samo znaczenie celów strategicznych; od ich merytorycznej zawartości zależy bowiem ostateczna koncepcja działania, czyli generalnego sposobu ich osiągnięcia, a także związane z jej realizacją następstwa, zwłaszcza finansowe. Dziedzina bezpieczeństwa jest bowiem dość kosztownym obszarem działań³. Niewłaściwie skonstruowane cele polityki bezpieczeństwa pociągają za sobą negatywne konsekwencje w postaci nieskutecznych, nieprzystających do warunków działań podejmowanych przez państwo. Grozi to paraliżem skutecznego zarządzania w sferze bezpieczeństwa i podejmowaniem istotnych decyzji w sposób doraźny. Powodów wyjaśniających ten stan rzeczy jest kilka, lecz trzy spośród nich są najważniejsze.

Po pierwsze, przyczyną projektowania przez państwo nietrafionych celów polityki bezpieczeństwa jest jego środowisko bezpieczeństwa, które podlega nieustannym, bardzo szybkim zmianom. Planiści są często zaskoczeni pojawiającymi się procesami i zdarzeniami, niejednokrotnie dotąd niewystępującymi, ale także tymi znanymi już wcześniej, ale współzystępującymi z wieloma innymi procesami w tym samym czasie, które mogą rodzić niepewność⁴. I chociaż współczesne państwa funkcjonują w środowisku bezpieczeństwa,

³ P. Modzelewski, K. Opolski, *Zastosowanie ewaluacji w procesie projektowania strategii*, w: A. Haber, M. Szałaj (red.), *Ewaluacja w strategicznym zarządzaniu publicznym*, Wydawnictwo Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2010, s. 25–26.

⁴ R.J. Galavan, A.S. Huff, K.J. Sund, *Uncertainty in Strategy Research*, <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780197501061.013.3> (dostęp: 16 grudnia 2022 r.).

które jest złożone⁵, nieprzewidywalne⁶, turbulencyjne⁷ i charakteryzujące się hybrydowością procesów i zdarzeń⁸, to praktyka planowania strategicznego tych cech zazwyczaj nie uwzględnia. Po drugie, jest nim obowiązujący w wielu krajach europejskich, w tym w Polsce, utrwalony zwyczaj planowania strategicznego. Polega on na przypisywaniu konkretnym zagrożeniom adekwatnych, proporcjonalnych reakcji w postaci celów strategicznych. Skuteczność takiego sposobu myślenia jest niska, zazwyczaj bowiem zagrożenia oddziałują na państwo w tym samym czasie, z bardzo dużym nasileniem i w sposób spójny⁹. Oznacza to, że klasyczne, jednostronne, wycinkowe reagowanie na pojedyncze zagrożenia właściwie nie ma już sensu, jest uproszczone i z tego powodu nieskuteczne. Po trzecie, o nieadekwatności celów polityki bezpieczeństwa oraz ich niskiej użyteczności decyduje sam sposób prowadzenia analizy strategicznej w dziedzinie bezpieczeństwa związanej z operacjonalizacją uzyskiwanych wyników. Zdeterminowana jest ona bowiem arbitralnym wyborem planistów w zakresie mapowania najważniejszych zagrożeń, najbardziej prawdopodobnych i o największej potencjalnej sile oddziaływania¹⁰, przy jednoczesnym odrzuceniu pozostałych kategorii, stanowiących zdecydowaną większość (około 90 proc.). Wówczas treścią strategii bezpieczeństwa narodowego stają się tylko wybrane, jednostkowe

⁵ T. Sammut-Bonnici, *Complexity Theory*, <https://doi.org/10.1002/9781118785317.weom120210> (dostęp: 10 listopada 2022 r.); J. Roerich, *Complexity*, <https://doi.org/10.1002/9781118785317.weom100003> (dostęp: 8 listopada 2022 r.); A. Warchał, *Dimensions of Security System Complexity and Risk Detection Praxis*, https://doi.org/10.1007/978-3-030-12450-2_46 (dostęp: 11 listopada 2022 r.).

⁶ M.L. Doerfel, I. Prezelj, *Resilience in a complex and unpredictable world*, "Journal of Contingencies and Crisis Management" 2017, nr 25 (3).

⁷ S.M. Markedonov, *Strategic Diversity in a Turbulent World*, <https://doi.org/10.46272/2587-8476-2020-11-2-7-10> (dostęp: 14 listopada 2022 r.).

⁸ J. Appelgren, S. Bay, J. Malminen, E. Zouave, *Strategic toolbox for hybrid threats – A framework for common understanding of the problem*, https://www.researchgate.net/publication/342764983_Strategic_toolbox_for_hybrid_threats_-_A_framework_for_common_understanding_of_the_problem (dostęp: 12 października 2022 r.); N.H. Kalyuzhna, T.K. Kovtun, *Hybrid Threats: Essence, Characteristics, Preconditions for Escalation*, <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2021-3-16-21> (dostęp: 7 października 2022 r.).

⁹ M. Mitrovic, *Hybrid Security Threats and Contemporary approach to National Security*, https://www.researchgate.net/publication/321050540_Hybrid_Security_Threats_and_Contemporary_approach_to_National_Security (dostęp: 11 listopada 2022 r.).

¹⁰ A. Dawidczyk, J. Jurczak, P. Łuka, *Metody, techniki, narzędzia nauk o bezpieczeństwie*, DIFIN, Warszawa 2019, s. 14–15.

zagrożenia, wyizolowane z obszernego zbioru problemów bezpieczeństwa.

Jak pokazuje praktyka, zaprojektowane w ten sposób cele są nieadekwatne do rzeczywistych problemów bezpieczeństwa, występujących w trakcie obowiązywania strategii. Ponoszone nakłady na ich realizację okazują się nietrafione, a wysiłek organizacyjny – chybiomy, często niepotrzebny. Ta sytuacja, tak czytelna zwłaszcza w Polsce, rodzi pytanie o sposób projektowania owych celów. Choć jest to znaczący problem, o metodach projektowania celów polityki bezpieczeństwa na poziomie państwa pisze się rzadko, brakuje książek czy artykułów poświęconych *sensu stricto* tej problematyce. Metodologia projektowania celów jest opisana najczęściej w suplementach do strategicznych przeglądów bezpieczeństwa i obrony, realizowanych przez poszczególne państwa. Zwykle jednak nie są one publikowane, często też obejmuje je klauzula niejawności lub – jak to bywa w metodykach przygotowywania strategii bezpieczeństwa – nie są one udostępniane. Jakkolwiek o metodach, podejściach, orientacjach, służących przygotowaniu strategii *sensu largo* jako koncepcji działania pisze się względnie dużo, samych publikacji traktujących bezpośrednio o tworzeniu celów polityki bezpieczeństwa państwa jest bardzo niewiele, poza wzmiankowanymi wyżej technicznymi dokumentami metodycznymi.

Do najciekawszych prac, które poświęcono problematyce planowania strategii bezpieczeństwa z uwzględnieniem złożoności środowiska bezpieczeństwa, należą bez wątpienia klasyczne już pozycje, m.in. *Complexity, Global Politics and National Security*¹¹ czy równie doskonała książka, szeroko traktująca o strategicznym planowaniu bezpieczeństwa i sił zbrojnych państwa, *Making Twenty-First-Century Strategy. An Introduction to Modern National Security Processes and Problems*¹². Obecnie na rynku wydawniczym pozycji traktujących o planowaniu strategicznym w dziedzinie bezpieczeństwa i obronności jest tak wiele, że nie sposób ich nawet wymienić. Opracowania

¹¹ D.S. Alberts, T.J. Czerwinski, *Complexity, Global Politics and National Security*, National Defence University, Washington, D.C. 1997.

¹² D.M. Drew, D.M. Snow, *Making Twenty-First-Century Strategy. An Introduction to Modern National Security Processes and Problems*, Air University Press, Maxwell Air Force Base, Alabama 2006.

traktujące *explicite* o sposobach projektowania celów polityki bezpieczeństwa, zwłaszcza zaś te, które uwzględniałyby dużą złożoność systemowego środowiska państwa, są jednak niezwykle rzadkie i zazwyczaj wzmiankują wyłącznie o formułowaniu celów jako etapach planowania strategicznego, nie zaś o tym, jak je fizycznie zbudować.

Projektowanie celów polityki bezpieczeństwa zawsze wiąże się z identyfikacją zagrożeń i szans jako kategorii bazowych ich tworzenia, dlatego równie dużo uwagi należy poświęcić metodom identyfikacji cech środowiska bezpieczeństwa państwa, a ściślej – sposobom selekcjonowania i doboru konkretnych zagrożeń i szans na potrzeby tworzenia celów. Okazało się, że planiści w procesie analizy strategicznej dość zgodnie odrzucają większość zidentyfikowanych kategorii zagrożeń i szans. Na dodatek przyjęte kryteria ich redukcji (zazwyczaj prawdopodobieństwo wystąpienia i siła wpływu na państwo) są wystarczającymi przesłankami do odrzucania zazwyczaj 90 i więcej proc. zidentyfikowanych kategorii. Zakwestionowanie takiej praktyki, uznanie jej za metodologicznie wadliwą i merytorycznie niekompletną, zaowocowało propozycją własnego rozwiązania – metody, która pozwalałaby uwzględniać złożoność środowiska bezpieczeństwa w procesie projektowania celów polityki bezpieczeństwa. Ów zamiar umożliwił nazwanie głównego problemu badawczego, który wyraża się w pytaniu, jaka metoda projektowania strategicznych celów polityki bezpieczeństwa państwa racjonalizowałaby przebieg procesu ich tworzenia, a także optymalizowałaby ich merytoryczną zawartość z punktu widzenia złożoności środowiska bezpieczeństwa. To zagadnienie poddano dekompozycji do postaci konstytuujących je problemów szczegółowych, stanowiących ogólną strukturę artykułu. Sprowadziły się one do następujących pytań:

- Czym cechuje się współczesne środowisko bezpieczeństwa państwa?
- Jak obecnie projektuje się cele polityki bezpieczeństwa w RP i na czym polega niedostosowanie obowiązującej metody do warunków środowiska bezpieczeństwa?
- Jaka metoda racjonalizowałaby proces analizy strategicznej w dziedzinie bezpieczeństwa w warunkach złożoności

środowiska i jakie oraz jakiego typu kategorie bazowe mogłyby być jej wytworem?

- Jaka metoda projektowania celów polityki bezpieczeństwa państwa byłaby właściwa z punktu widzenia narastającej złożoności środowiska bezpieczeństwa trzeciej dekady XXI w.?

W związku z tak sformułowanymi problemami głównym celem artykułu jest identyfikacja generalnej metody projektowania celów polityki bezpieczeństwa państwa, maksymalizacja efektywności analizy strategicznej i jej rezultatów w dziedzinie bezpieczeństwa państwa, funkcjonującego w warunkach narastającej złożoności systemowego środowiska.

Główną metodą rozwiązania problemu badawczego w niniejszym artykule jest projektowanie¹³. Jego istotę stanowi procedura wyprowadzania kryteriów efektywności w przeciwieństwie do wyjaśniania, polegającego na wyprowadzaniu kryteriów empiryczności¹⁴. Jak wiadomo, projektowanie jako metoda nie wymaga formułowania tezy ani hipotezy, czego też w niniejszym artykule nie uczyniono. Poza metodami ogólnologicznymi najszerzej reprezentowana w artykule jest metoda morfologiczna, będąca zarazem propozycją rozwiązania drugiego problemu badawczego. Jej pomysłodawcą był astronom szwajcarski Fritz Zwicky¹⁵.

Przedstawione rozwiązanie w postaci metody projektowania celów strategicznych, zdaniem autorów, w znacznie większym niż dotąd stopniu racjonalizuje wybory dokonywane w trakcie analizy strategicznej. Jest też użytecznym sposobem na uwzględnianie wszystkich kategorii bazowych identyfikowanych podczas jej trwania. Umożliwia to projektowanie celów strategicznych w dziedzinie bezpieczeństwa o dużej skali integracji, bardziej adekwatnych, lepiej

¹³ H.A. Simon, *The Sciences of Artificial*, Massachusetts MIT Press, Cambridge 1969; W. Kieżun, *Elementy metodologii projektowania*, „Prakseologia” 2001, nr 141, s. 9–16; L.B. Archer, *Systematic Method for Designers*, Council of Industrial Design, London 1965.

¹⁴ L. Nowak, *Wstęp do idealizacyjnej teorii nauki*, PWN, Warszawa 1977, s. 149–150.

¹⁵ F. Zwicky, *Discovery, Invention, Research – Trough the Morphological Approach*, The Macmillan Company, Toronto 1969; A.L. Lökvist-Andersen, R. Olsson, T. Ritchey, M. Stenström, *Modelling Society's Capacity to Manage Extraordinary Events. Developing a Generic Design Basis (GDB) Model for Extraordinary Societal Events using Computer-Aided Morphological Analysis*, <http://www.swemorph.com/pdf/sra.pdf> (dostęp: 11 listopada 2022 r.).

wpisujących się w potrzeby państwa w zakresie tworzenia własnego bezpieczeństwa¹⁶. Tak opracowane cele strategiczne będą też użyteczną bazą informacyjną do projektowania celów podrzędnie złożonych: w dziedzinie obronności, wojskowości oraz w ramach strategii dziedzin.

Cechy środowiska bezpieczeństwa państwa

Jak już wzmiankowano we wstępie, do najistotniejszych cech, charakteryzujących środowisko bezpieczeństwa państwa, należą strategiczna zmienność, nieprzewidywalność, złożoność oraz niepewność procesów i zdarzeń¹⁷. Każda z tych cech zasługuje na odrębne potraktowanie i opis, jednak dla potrzeb niniejszego artykułu chcielibyśmy skupić się na złożoności, ponieważ to z jej istoty wynika prezentowana poniżej metoda projektowania celów o dużej skali integracji. Złożoność jest cechą środowiska, w którym wiele procesów i zdarzeń oddziałuje na siebie na wiele sposobów, wytwarzając zupełnie nowe kombinacje¹⁸. To oznacza, że nie pojedyncze, prognozowane procesy determinują funkcjonowanie państwa, lecz całe ich zbiory. Jeżeli przyjrzymy się strategiom bezpieczeństwa licznych państw europejskich, ujrzymy prostą zależność: w otoczeniu państwa może się pojawić X zagrożeń (i tu wymienia się ich treść), dlatego należy się przygotować i przeciwdziałać im w sposób Y¹⁹. Przedstawia się tam zatem pewną liczbę zagrożeń, które nie są ujmowane w sposób kompleksowy. Kilka, czasem kilkanaście zagrożeń – najczęściej z różnych sfer funkcjonowania państwa – wpływając na siebie wzajemnie,

¹⁶ A. Dawidczyk, *Metodologia bezpieczeństwa w przykładach i zastosowaniach*, DIFIN, Warszawa 2022, s. 120–130.

¹⁷ O. Iloanusi, U. Nnolim, E.A. Umoh, *Chaos Theory and Solution Models for National Security*, https://www.researchgate.net/publication/339540552_Chaos_Theory_and_Solution_Models_for_National_Security#fullTextFileContent (dostęp: 9 października 2022 r.).

¹⁸ G. Becerra, *Complex Systems Theory and Social Systems Theory in the Controversies of Complexity*, <https://convergencia.uaemex.mx/article/view/12148> (dostęp: 22 listopada 2022 r.).

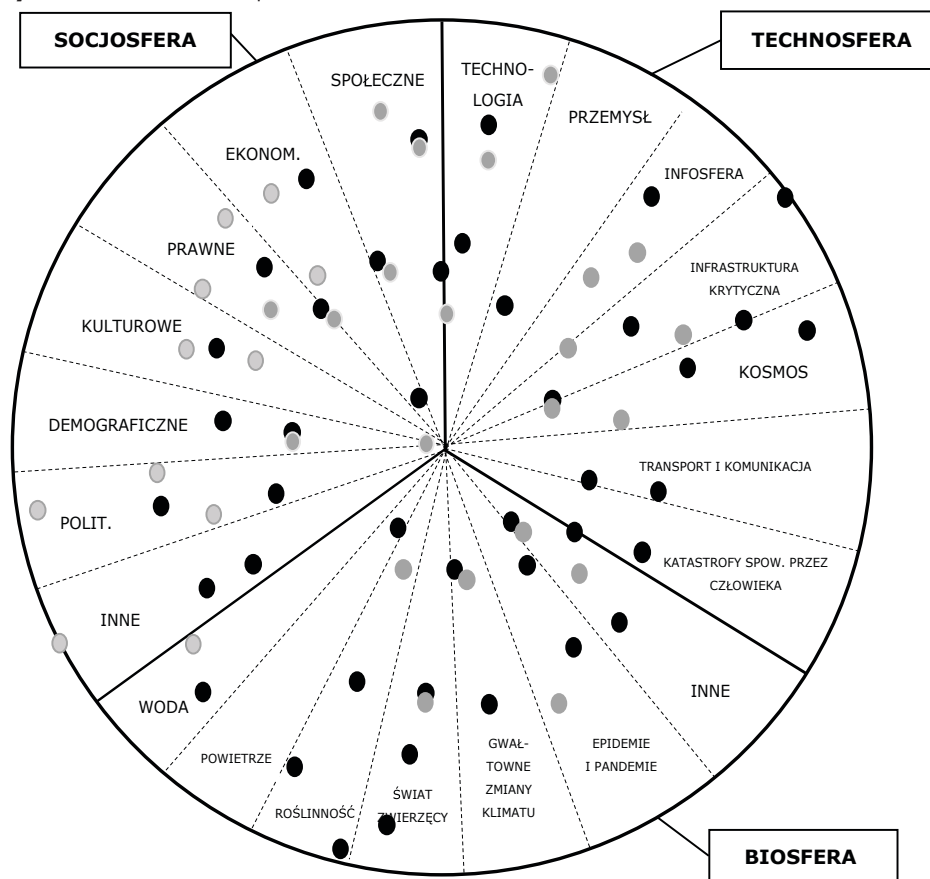
¹⁹ *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, BBN, Warszawa 2020.

wytwarza sytuacje, którym państwo (jako organizacja wielkiej grupy społecznej) nie jest często w stanie sprostać²⁰. Złożoność powoduje, że w bardzo krótkim czasie te zagrożenia wytwarzają hybrydy i stawiają przed krajami nowe problemy bezpieczeństwa. Typowanie więc w doktrynach bezpieczeństwa konkretnych zagrożeń z zamiarem przeciwdziałania im nie ma dzisiaj po prostu sensu i jest nieefektywne. Rzeczywistość wymaga obecnie od planistów innego, kompleksowego oglądu, w którym wiele elementów wpływa na siebie i wytwarza równie wieloelementową kombinację procesów i zdarzeń²¹. Świat jest złożony, proste procesy w nim już nie występują, a zatem i cele strategiczne powinny uwzględniać ową złożoność. Nawet proste ćwiczenie, polegające na dokonaniu identyfikacji liczby możliwych, prognozowanych zagrożeń i szans w środowisku bezpieczeństwa Polski (rysunek 1), pokazuje, że bez większego trudu w jego otoczeniu systemowym uważny analityk zarejestruje około 400–500 zagrożeń, a także liczbę potencjalnych szans, może nie tak obszerną, ale liczoną również w setkach. Zasadniczym problemem planistów, odpowiadających za przygotowanie celów polityki bezpieczeństwa państwa, jest udzielenie odpowiedzi na pytanie, które z wytypowanych zagrożeń powinny stać się podstawą ich projektowania. Praktyka planowania strategicznego w Polsce pokazuje, że spośród tak wielkiej liczby zagrożeń dokonuje się wyboru zaledwie kilkunastu. Czy oznacza to, że pozostałe zagrożenia nie wystąpią lub nie należy ich brać pod uwagę, ponieważ mają charakter tzw. słabych sygnałów? Albo że ich potencjalna siła wpływu na państwo jest względnie niska? Niestety najczęściej takie właśnie kryteria redukcji przesądzają o odrzuceniu większości zagrożeń czy szans jako kategorii bazowych. Tymczasem np. zagrożenia oznaczone jako tzw. słabe sygnały bardzo często wchodzą w interakcję z innymi zagrożeniami i powodują powstanie

²⁰ L.I. Valenzuela Espinoza, *Complejidad, globalización y teoría social [Złożoność, globalizacja i teoria społeczna]*, https://www.scielo.cl/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0718-65682012000100026&lng=en&nrm=iso (dostęp: 19 listopada 2022 r.).

²¹ P. Cleary, C. Holland, G. Pierce, G. Rabrenovic, *Security Challenges in the 21st Century: The Changing Nature of Risk, Security and Sustainability*, https://doi.org/10.1007/978-3-319-60747-4_17, (dostęp: 20 grudnia 2022 r.).

Rys. 1. Środowisko bezpieczeństwa RP

Źródło: opracowanie własne.

nowych koincydencji, niespodziewanych, często bardzo groźnych²². Nigdy zatem nie wiadomo, które konkretnie zagrożenia – niezależnie od nadanych im wartości znaczenia, prawdopodobieństwa czy siły wpływu na państwo – mogą w praktyce kształtować jego bezpieczeństwo. Jak pokazują przykłady, czasem zagrożenia, które traktowane były jako mało znaczące, mało prawdopodobne albo o potencjalnie

²² D. Georgiadis, M. Raubal, *An interdisciplinary review on weak signal detection Future Resilient Systems*, <https://www.research-collection.ethz.ch/handle/20.500.11850/461671> (dostęp: 2 listopada 2022 r.).

niskiej sile wpływu na bezpieczeństwo państwa, w rzeczywistości stawały się katalizatorem ogromnych zmian²³.

Wszystkie zidentyfikowane kategorie należy włączyć do procesu projektowania celów polityki bezpieczeństwa państwa, jednak w sposób umożliwiający ich operacjonalizację. Na razie prześledźmy krótko obowiązującą w Polsce praktykę projektowania celów w dziedzinie bezpieczeństwa.

Projektowane celów polityki bezpieczeństwa państwa – ujęcie klasyczne

Ogólna logika projektowania celów polityki bezpieczeństwa zakłada, iż powstają one w drodze konfrontacji interesów narodowych z prognozowanymi warunkami funkcjonowania państwa. Jako że ostateczną platformę informacyjną stanowią zagrożenia i szanse, treść interesu narodowego opisana jest na ogół w zidentyfikowanych zagrożeniach i/lub szansach²⁴. Ogólna idea projektowania celów polityki bezpieczeństwa przedstawiona została na rysunku 2.

Rys. 2. Ogólna idea sposobu konstruowania celów w dziedzinie bezpieczeństwa

Źródło: opracowanie własne.

²³ P. Carvalho, *Weak signals – early warnings of what is coming*, https://www.researchgate.net/publication/352030676_Weak_Signals_Early_Warnings_Of_What_Is_Coming (dostęp: 12 października 2022 r.); B. Ćwik, Sz. Mitkow, T. Szczurek, K. Świerszcz, *Detecting Igor H. Ansoff's Weak Signals: Interpretation Aspects in Relation to Threat Signals*, https://www.researchgate.net/publication/335453282_Detecting_Igor_H_Ansoff's_Weak_Signals_Interpretation_Aspects_In_Relation_To_Threat_Signals (dostęp: 11 listopada 2022 r.).

²⁴ A. Dawidczyk, R.B. Kuc, Z. Ścibiorek, B. Wiśniewski, *Bezpieczeństwo wewnętrzne. Podręcznik akademicki*, Wydawnictwo Marszałek, Toruń 2017, s. 287–292.

Choć ta logika jest prawidłowa i nie budzi wątpliwości metodologicznych²⁵, problemem pozostaje wzmiankowana we wstępie, niezwykle uproszczona filozofia projektowania. Wynika to z faktu, że pojedynczym (na ogół) interesom (narodowym czy systemowym) przypisuje się również treść pojedynczych zagrożeń. W wyniku tego formułowana jest ostateczna treść celu politycznego w dziedzinie bezpieczeństwa. W interesie państwa leży przykładowo zabezpieczenie własnego terytorium przed agresją ze strony Federacji Rosyjskiej. Treść zagrożenia brzmi wówczas: agresywna polityka Rosji, podważająca stabilność i porządek geopolityczny w Europie. Na skutek skonfrontowania ze sobą tych dwu kategorii otrzymujemy cel polityki bezpieczeństwa o mniej więcej następującym brzmieniu: utrzymanie zdolności politycznej i militarnej do przeciwstawienia się ewentualnej agresji zbrojnej ze strony Federacji Rosyjskiej (w zakładanym okresie prognozy, na ogół od czterech do pięciu lat). Takich jednowymiarowych celów politycznych w dziedzinie bezpieczeństwa wytwarza się na użytek strategii bezpieczeństwa zwykle kilkanaście. Czy jednak taka praktyka może być efektywna? Niekoniecznie, ponieważ w trakcie analizy strategicznej, przeprowadzonej na poziomie państwa, potencjalna liczba samych tylko możliwych zagrożeń przekroczy liczbę kilkuset²⁶. Jak już wzmiankowano, w procesie operacjonalizacji zagrożeń przeszło 90 proc. z nich odrzuca się bezpowrotnie i nie uwzględnia w procesie projektowania celów. Jeżeli zatem w trakcie analizy stwierdzono przykładowo 400 zagrożeń, w wyniku redukcji dokonuje się wyboru 15, a pozostałe 385 odrzuca się bezpowrotnie. Na dodatek owe niezagospodarowane, a zidentyfikowane wcześniej zagrożenia nie trafiają do żadnego zbioru danych na użytek planowania scenariuszowego, opcjonalnego, które umożliwiłoby włączenie ich do zaktualizowanego dokumentu w trakcie cyklicznego przeglądu strategii. W Polsce są one odrzucane bezpowrotnie, a przeglądów obowiązującej strategii bez-

²⁵ P.C. Bester, *Emerging challenges in terrorism and counterterrorism: a national security perspective*, https://www.researchgate.net/publication/330728224_Emerging_Challenges_In_Terrorism_And_Counterterrorism_A_National_Security_Perspective?channel=doi&linkId=5c51665092851c22a39a59fc&showFulltext=true (dostęp: 28 listopada 2022 r.).

²⁶ A. Dawidczyk, *Analiza strategiczna na poziomie państwa. Wybrane metody*, DIFIN, Warszawa 2020, s. 62–67.

pieczeństwa nikt nie prowadzi, czego rezultatem jest ich niska przystawalność do rzeczywistości zwykle już po upływie kilku miesięcy.

Podsumowując, arbitralne wybory pojedynczych zagrożeń jako podstawy projektowania celów w polityce bezpieczeństwa państwa są przestarzałe, merytorycznie chybione i nieadekwatne do potrzeb państwa. W warunkach złożoności środowiska bezpieczeństwa konieczne jest całkowicie nowe podejście, polegające na projektowaniu celów z uwzględnieniem wszystkich bez wyjątku zagrożeń, co nie oznacza, iż w wyniku tego zabiegu powstanie kilkaset celów politycznych. Wyznaczy się ich kilkanaście, czyli tyle, ile mniej więcej liczą strategie większości państw świata. Będą to jednak cele bazujące na innej logice projektowania, z jednej strony lepiej wpisujące się w potrzeby państwa, a z drugiej – optymalizujące jednocześnie i racjonalizujące sam proces projektowania celów. Chodzi tu mianowicie o tworzenie celów polityki bezpieczeństwa o dużej skali integracji. Pozostawiając na uboczu kategorię szans (równie ważnych, chodzi nam jednak o samą metodę), skupimy się teraz na proponowanej procedurze identyfikacji samych zagrożeń na użytek bazy informacyjnej projektowania celów polityki bezpieczeństwa.

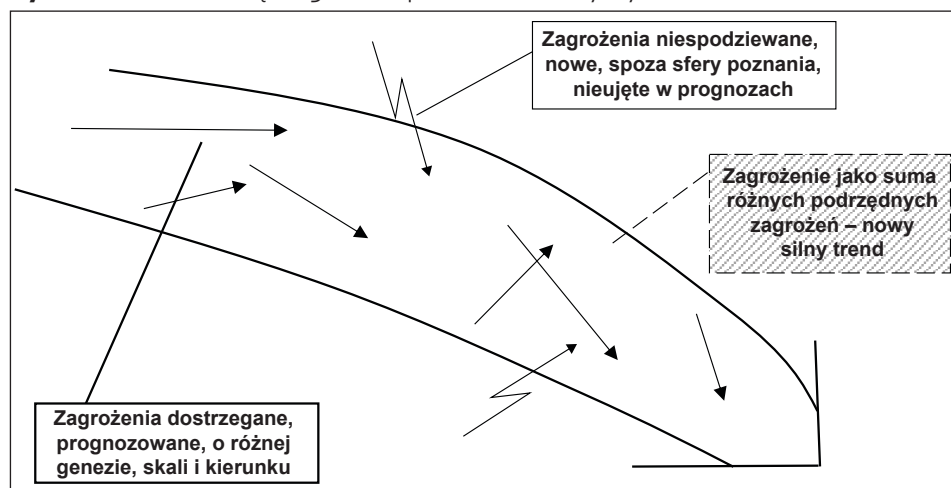
Proponowana metoda analizy strategicznej na użytek projektowania celów polityki bezpieczeństwa państwa o dużej skali integracji

W każdej strategii bezpieczeństwa, o czym już wzmiankowano, zawsze znajdzie się kilkanaście oczywistych zagrożeń, którym trzeba się przeciwstawić. Gotowym zagrożeniom przypisuje się konkretne koncepcje przeciwdziałania, poprzedzone celami, a pomija się dziesiątki kategorii, których współwystępowanie może rodzić superzagrożenia (hybrydy) i wytwarzać zupełnie nowe sytuacje, niespodziewane i dotąd niewystępujące. Tymi sytuacjami jesteśmy zazwyczaj zaskakiwani, w praktyce analitycznej zaś większością z owych problemów nie zajmujemy się w ogóle. „Większość analiz strategicznych ma zdecydowanie statyczny charakter. Wynika to zapewne głównie

z faktu ogromnej trudności przewidywania przyszłości w złożonym otoczeniu, zwłaszcza w zestawieniu z relatywnie dużą łatwością w badaniu zjawisk bieżących. Niestety tego typu podejście, wybór łatwiejszej drogi, całkowicie dyskwalifikuje tak prowadzone analizy, które przestają być strategicznymi, a ich wartość dla projektowania rozwoju staje się znikoma²⁷. Współwystępowanie zagrożeń, ich wzajemne nakładanie się na siebie, a także powstawanie zupełnie nowych kombinacji tych kategorii staje się dzisiaj wyzwaniem dla analizy strategicznej (rysunek 3).

Analiza strategiczna z samej swojej zasady jest poszukiwaniem zupełnie nowych, nietypowych problemów bezpieczeństwa. Stosowanie tradycyjnych metod, technik i narzędzi badawczych napotyka zatem na liczne problemy. Konieczne jest wówczas przyjęcie zupełnie nowego spojrzenia i metod badania otoczenia. Jedną z nich, najczęściej występującą, jest metoda kombinatoryczna Fritza Zwicky'ego²⁸. Analiza morfologiczna należy do grupy metod heurystycznych, a zatem metod twórczego rozwiązywania problemów.

Rys. 3. Nakładanie się zagrożeń i powstawanie hybryd

Źródło: opracowanie własne.

²⁷ F. Krawiec, *Strategiczne myślenie w firmie*, DIFIN, Warszawa 2003, s. 143.

²⁸ F. Zwicky, *op.cit.*, s. 34.

Zaletą tej metody jest różnorodność realizowanych przez nią funkcji. Pierwszą z nich jest funkcja metodyczna, polegająca na porządkowaniu procesów myślowych. Druga, heurystyczna, umożliwia tworzenie względnie pełnego obrazu potencjalnych rozwiązań. Trzecia, kreatywna, sprzyja tworzeniu innowacyjnych rozwiązań, a czwarta, krytyczna, pozwala na dokonywanie ocen rozwiązanych problemów²⁹. W naukach o bezpieczeństwie może być wykorzystywana w procesie prowadzenia pogłębionej analizy strategicznej, w której – wśród dużej liczby badanych kategorii (zagrożeń/szans/sił/słabości) oraz dowolnie pogrupowanych interesów – poszukuje się ich wzajemnych, ciekawych związków, koincydencji, tworzących nową jakość merytoryczną³⁰. W przypadku analizy morfologicznej – będącej metodą kombinatoryczną, swoistym stymulatorem skojarzeń – możliwe jest kojarzenie kategorii pochodzących ze zbiorów niebranych zazwyczaj pod uwagę. Przedmiotem łączenia mogą być np. jednocześnie zagrożenia, siły i słabości, szanse, zagrożenia i siły albo siły, słabości, szanse i zagrożenia razem wzięte. Wybór sposobu łączenia poszczególnych kategorii jest funkcją problemu badawczego.

Najbardziej pierwotna metoda kojarzenia danych to łączenie ze sobą samych zagrożeń bądź samych szans. Możliwości kombinacji jest bardzo wiele, ich liczba sięgać może setek rozwiązań. Część z nich stanowi zwykle rozwiązania przeciętne, niezaskakujące na włączenie ich do zbioru poszukiwanych rozwiązań. Niektóre trzeba odrzucić jako sprzeczne, a nawet pozbawione racjonalności. Wiele z nich to jednak rozwiązania nowe, dotychczas w ogóle niebrane pod uwagę, często niezwykle wartościowe. W wyniku przeprowadzonej procedury, a zatem w drodze systematycznej analizy wszystkich elementów, które określają rozwiązanie problemu, możliwe jest wypracowanie kombinacji zbiorów obiektów. Pozwalają one stwierdzić, jak w skutek ich wystąpienia mogą kształtować się warunki funkcjonowania państwa w zakładanym okresie prognozy. Analiza

²⁹ M. Trocki, P. Wyrozębki, *Zastosowanie analizy morfologicznej w naukach o zarządzaniu*, „Organizacja i Kierowanie” 2014, nr 2 (162), s. 13.

³⁰ T. Ritchey, *On a Morphology of Theories of Emergence*, <https://philpapers.org/archive/TOMAMO-2.pdf> (dostęp: 19 października 2022 r.).

morfologiczna obejmuje z zasady trzy etapy postępowania – chociaż niektórzy autorzy wskazują ich więcej – tj. sformułowanie problemu, jego analizę oraz syntezę.

Sformułowanie problemu polega na jego ścisłym zdefiniowaniu i określeniu granic. Ten etap analizy to w głównej mierze wyodrębnienie wszystkich istotnych parametrów (w poniższym przykładzie – zagrożeń) charakteryzujących dany problem. Parametry umieszcza się następnie w tabeli, zwanej macierzą morfologiczną, która umożliwia uporządkowanie obiektów i tworzenie wariantów rozwiązań. Na koniec w etapie syntezy następuje określanie możliwych kombinacji obiektów (czyli wariantów połączeń rozwiązań częściowych w obiekty złożone), zwanych inaczej łańcuchem morfologicznym. Poniżej przedstawiono przykładową macierz morfologiczną (tabela 1).

Tab. 1. Metoda morfologiczna. Macierz pierwotna

Zmienne	Wartości zmiennych			
	1	2	3	n
a	a1	a2	a3	an
b	b1	b2	b3	bn
c	c1	c2	c3	cn
...

Źródło: opracowanie własne.

Następnie dokonuje się wyboru dowolnej pary wartości, a ich możliwe kombinacje zestawia się w tabeli zwanej macierzą wstępną. Ich analiza umożliwia wskazanie interesujących kombinacji (tabela 2).

Kolejny etap to wybór nowych, oryginalnych połączeń (a1b2, a2b3, a3b2), po czym zestawienie ich z następnym w kolejności parametrem, względnie z kolejnymi parametrami. Poniżej przedstawiono macierz końcową, zawierającą już hybrydę szesnastu kategorii, które pochodzą z czterech sfer (ramy artykułu nie pozwalają na prezentację wszystkich kolejnych zestawień). Powtarzamy zatem procedurę, oznaczając skojarzenia interesujące z punktu widzenia analizy (tabela 3).

Tab. 2. Macierz wstępna

an/bn	Wartości zmiennych			
	1	2	3	4
1	a1b1	a1b2	a1b3	a1b4
2	a2b1	a2b2	a2b3	a2b4
3	a3b1	a3b2	a3b3	a3b4
4	a4b1	a4b2	a4b3	a4b4

Źródło: opracowanie własne.

Tab. 3. Macierz końcowa

an/bn/cn/dn	Wartości zmiennych			
	1	2	3	4
1	a1b2c2d1	a1b3c3d3	a1c3d1	a1c3d2
2	a2b3c1d1	a2b3c2d3	a2b3c3d3	a2b2c2d4
3	a3b3c1d4	a3c2c3d4	a3b2c3d3	a3b3c3d1
4	a4b2c2d4	a4b4c2d2	a4b2c2d3	a4b2c2d2

Źródło: opracowanie własne.

Wykorzystując przedstawione narzędzie, można umieścić w nim dane pochodzące z przeprowadzonej wcześniej wstępnej analizy strategicznej (zbiór zagrożeń pochodzący z dekompozycji środowiska bezpieczeństwa państwa na sfery i sektory – rysunek 1). Poniżej (tabela 4) przedstawiono przykładowe zagrożenia związane z różnymi sferami funkcjonowania państwa. Każde z nich niesie ze sobą ryzyko powstawania określonych, potencjalnie niebezpiecznych sytuacji dla państwa. Spróbujmy jednak poszukać nowych połączeń, których współdzystowanie stworzyć może nową jakość. Idąc na skróty i pomijając tabele dwu – i trzyelementowe, co normalnie stanowiłoby treść procesu łączenia parametrów, tworzymy kombinacje czteroelementowe (tabela 4).

Tab. 4. Macierz pierwotna

Sfery	Zagrożenia w sferach			
	1	2	3	4
(a) Sfera polityczna	Populizm w praktyce politycznej państwa (a1)	Odchodzenie od wartości demokratycznych (a2)	Pogarszające się relacje z najważniejszymi graczami w Europie i na świecie (a3)	Erozja autorytetu władzy (a4)
(b) Sfera społeczna i demograficzna	Obniżanie się wskaźnika dzietności w Polsce (b1)	Niekontrolowany napływ migrantów (b2)	Powstawanie enklaw narodowościowych, religijnych (b3)	Pogłębiające się poczucie podziałów społecznych (b4)
(c) Sfera kulturowa	Zaostrzenie się skrajnych postaw i poglądów w sprawie charakteru państwa (c1)	Brak rozdziału kościoła od państwa (c2)	Propaganda i nagonka informacyjna w mediach (c3)	Nietolerancja dla odmienności, nacjonalizm i szowinizm (c4)
(d) Sfera ekonomiczna	Pogłębiające się zadłużenie wewnętrzne państwa (d1)	Niewydolność systemu emerytalnego (d2)	Kryzys systemu zasiłków i darowizn publicznych (d3)	Zmniejszenie dotacji z UE (d4)

Źródło: opracowanie własne.

Uwzględniając z powyższego zbioru problemów wyłącznie te kombinacje, które mają merytoryczny sens i logiczne uporządkowanie, jesteśmy w stanie wytworzyć macierz końcową. Stanowi ona cztero-elementową hybrydę zagrożeń, a te razem składają się na nową treść zagrożeń w środowisku bezpieczeństwa państwa (tabela 5).

Tab. 5. Macierz końcowa. Rezultaty analizy

Lp.	Kombinacje zagrożeń	Treść zagrożeń	Nowa wartość zagrożenia
1.	a1b2c4d3	(a1) Populizm w praktyce politycznej państwa (b2) Niekontrolowany napływ migrantów (c4) Nietolerancja dla inności, nacjonalizm i szowinizm (d3) Kryzys systemu zasiłków i darowizn publicznych	Zamieszki na tle narodowościowym. Radykalne postawy i zachowania znacznej części społeczeństwa przeciwko uchodźcom i migrantom ekonomicznym.
2.	a4b4c1d4	(a4) Erozja autorytetu władzy (b4) Pogłębiające się poczucie podziałów społecznych, zarządzanie społeczeństwem przez konflikt (c1) Zaostrzenie się skrajnych postaw i poglądów w sprawie charakteru państwa (d4) Spadek wielkości dotacji z UE	Stan anarchii w państwie. Masowe wystąpienia społeczne oraz konflikt wewnętrzny. Możliwość przejęcia władzy w państwie przez ugrupowania radykalne.
3.

Źródło: opracowanie własne.

Takie hybrydy nie mają już cech przynależności do ściśle określonej sfery, ale odzwierciedlają zagrożenia występujące w kilku, nawet kilkunastu różnych sferach. Są one wyodrębnione oraz zoperacjonalizowane do postaci umożliwiającej ich czytelną interpretację i opis. Co należy podkreślić, przedstawiona powyżej macierz końcowa czteroelementowa to uproszczenie i jedynie przykład. W praktyce analizy strategicznej, prowadzonej na poziomie państwa, konieczne byłoby zestawianie ze sobą kilkunastoelementowych hybryd, a nawet takich, w których pod uwagę brano by po dwadzieścia kilka zestawionych ze sobą kategorii. W takiej sytuacji konieczne byłoby zastosowanie modelowania komputerowego, znacznie ułatwiającego zestawianie ze sobą poszczególnych obiektów, czyli symulacji komputerowej, wykorzystującej oprogramowanie do modelowania

rzeczywistych procesów zachodzących w czasie³¹. Zaproponowana wyżej metoda morfologiczna umożliwia łączenie ze sobą rozmaitych typów zagrożeń, które pochodzą z różnych sfer. W istotny sposób poszerza to spektrum możliwości klasycznej analizy strategicznej, w jasny sposób obrazuje wzajemne oddziaływanie różnych czynników bazowych, a jednocześnie pokazuje możliwe następstwa tego współwystępowania dla bezpieczeństwa państwa.

Przygotowane w powyższy sposób hybrydy zagrożeń tworzą ich pewne klasy, które mogą być podstawą do zarysowania celów polityki bezpieczeństwa, odnoszących się nie do jednego zagrożenia, ale do wyprowadzonych metodą morfologiczną klas zagrożeń³². W ten sposób wszystkie zagrożenia, zidentyfikowane w środowisku bezpieczeństwa państwa, są brane pod uwagę, poddane grupowaniu na zasadzie logicznej zbieżności i uporządkowane w klasy zagrożeń³³. Te, które mają merytoryczny sens i oferują inną, nową jakość, są już podstawą do projektowania celów polityki bezpieczeństwa państwa o dużej skali integracji. Trzeba jednak zwrócić uwagę, iż w dokumentach tak ogólnych, jak strategia bezpieczeństwa, sama klasa zagrożeń nie wystarczy do poprawnego, względnie pełnego zarysowania celu polityki bezpieczeństwa. Kategoriami, które należy brać pod uwagę poza zagrożeniami, są szanse rozwojowe. Ich wykorzystanie może sprzyjać realizacji interesów narodowych, co czyni je równie ważnymi składowymi projektowanego celu. Jak wspomniano, metoda morfologiczna, na podobnej zasadzie jak w przypadku zagrożeń, umożliwia grupowanie szans, występujących w różnych sferach środowiska bezpieczeństwa państwa. W przypadku projektowania celów o dużej skali integracji szanse takie powinny być uwzględniane jako składowe (poza zagrożeniami) owych celów. Poniżej przedstawiamy taki przykład.

³¹ T. Ritchey, *Strategic Decision Support using Computerised Morphological Analysis*, https://www.researchgate.net/publication/228860602_Strategic_decision_support_using_computerised_morphological_analysis (dostęp: 20 listopada 2022 r.).

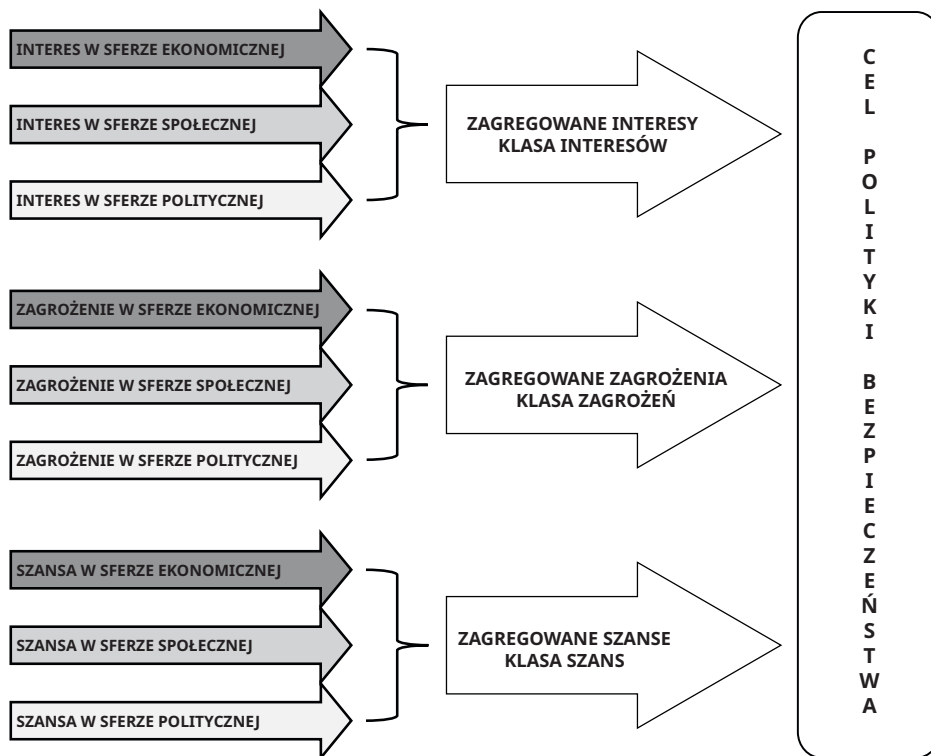
³² A. Dawidczyk, *Analiza strategiczna...*, *op.cit.*, s. 104–131.

³³ D. Bilusich, S. Lord, R. Nunes-Vaz, *From Strategic Security Risks to National Capability Priorities*, <https://www.jstor.org/stable/26465444> (dostęp: 28 listopada 2022 r.).

Konceptualizacja metody projektowania celów o dużej skali integracji

W praktyce projektowania obszernych celów politycznych, czyli właściwych dla poziomu państwa, zazwyczaj dokonuje się zestawienia pewnej ilości zagregowanych interesów, opisanych na zbiorach zagregowanych warunków, a zatem zagrożeń i szans. Cele takie nazywamy celami o dużym stopniu integracji (ich sposób tworzenia odzwierciedla rysunek 4).

Rys. 4. Idea projektowania celów polityki bezpieczeństwa państwa o dużym stopniu integracji

Źródło: opracowanie własne.

W proponowanym podejściu nie przedstawiono prostej relacji: interes – zagrożenie – cel polityczny. Prezentuje ono bardziej złożoną

logikę formułowania celów polityki bezpieczeństwa na podstawie zestawienia ze sobą: 1) zagregowanych interesów narodowych (zgrupowanych za pomocą metody morfologicznej interesów, czyli klas interesów); 2) zagregowanych zagrożeń (zgrupowanych na podstawie konkretnego kryterium, czyli klas zagrożeń), a także 3) zagregowanych szans (klas szans).

Takie podejście umożliwia formułowanie celów polityki bezpieczeństwa o dużym stopniu ogólności, zdecydowanie większej pojemności merytorycznej i szerzej odnoszących się do warunków funkcjonowania państwa. Lepiej też wpisuje się w potrzeby projektowania strategii bezpieczeństwa narodowego, w której cechą formułowanych celów jest właśnie ich względna ogólność i obszerność. Korzystając z przedstawionych wyżej rozważań, spróbujemy zbudować taki obszerny cel polityki bezpieczeństwa państwa. Spośród interesów narodowych, domyślnie przyjętych na użytek niniejszego przykładu, a także wytypowanych zagrożeń i szans wybierzemy niektóre w celu ich pogrupowania. Takie współwystępowanie zagrożeń i szans w przypadku projektowania celów prowadzi zazwyczaj do powstawania sytuacji nowych, niedostępnych naszemu poznaniu tak długo, jak długo nie skojarzymy ich ze sobą. Najpierw dokonujemy domyślnego wyboru interesów państwa w różnych dziedzinach określonych przedmiotowo, które wiążą się z problemem migracji. Następnie przekształcamy je w adekwatne formuły interesu narodowego o następującym brzmieniu (tabela 6):

Tab. 6. Treść przykładowych interesów w dziedzinie bezpieczeństwa

Lp.	Treść interesów
1.	Pozyskanie najbardziej wartościowych zasobów ludzkich z innych systemów (cudzoziemców) według specjalności, które w danym czasie potrzebne będą gospodarce (sfera gospodarcza)
2.	Zwiększenie reprezentacji ludnościowej, racjonalizującej zdolności obronne (sfera obronności)
3.	Efektywna poprawa systemu bezpieczeństwa socjalnego (sfera społeczna)

Źródło: opracowanie własne.

Zgodnie z przyjętą metodą (rysunek 4) wspomniane interesy należy teraz zagregować (połączyć) w jeden szerzej opisany interes państwa. Treść takiego zagregowanego interesu może wyglądać następująco:

Tab. 7. Treść zagregowanego interesu w dziedzinie bezpieczeństwa

Interes zagregowany
Zaplanowanie i wdrożenie koncepcji celowego pozyskiwania imigrantów na potrzeby gospodarki, obronności, a także sfery socjalnej państwa

Źródło: opracowanie własne.

Dążąc do skonkretyzowania celu polityki bezpieczeństwa państwa, należy odnieść ów zagregowany interes do zagregowanych klas zagrożeń oraz klas szans. Metodami służącymi agregacji zagrożeń i szans, poza metodą morfologiczną, mogą być także matematyczne metody grupowania danych, na przykład *k-means* i *k-medoids*³⁴, ale także wiele innych. Na podstawie pogrupowanych kilkunastu zagrożeń i szans uzyskujemy klasy zagrożeń/szans, które stanowią hybrydę tych kategorii. W rezultacie pozwala to na ich interpretację i opis. Niech takie zagrożenie zagregowane stanowi następująca hybryda:

Tab. 8. Treść zagregowanego zagrożenia w dziedzinie bezpieczeństwa

Zagrożenie zagregowane (wypadkowa klasy zagrożeń)
Narastający poziom wrogości wobec imigrantów zarobkowych, skutkujący demonstracjami szowinizmu, aktami przemocy jednostkowej i grupowej, pogłębiony pogarszającą się sytuacją ekonomiczną państwa, rosnącą inflacją i jego marginalizacją na arenie międzynarodowej, prowadzący do anarchizacji życia politycznego.

Źródło: opracowanie własne.

³⁴ A. Dawidczyk, *Analiza strategiczna...*, op.cit., s. 110–130.

Jak widać, przedstawiony przykład to w gruncie rzeczy synteza wyłącznie pasujących do siebie, prognozowanych, negatywnie wartościowych zjawisk, z których każde rozpatrywane osobno nie stanowiłoby prawdopodobnie większego problemu dla państwa. Ich współlistnienie prowadzić może do bardzo złożonych konsekwencji natury politycznej, prawnej, ekonomicznej i społecznej. Dokonajmy teraz zderzenia ze sobą kilkunastu szans rozwojowych (klasa) i utwórzmy ich zestawienie o następującej charakterystyce:

Tab. 9. Treść zagregowanej szansy w dziedzinie bezpieczeństwa

Szanse zagregowane (wypadkowa klasy szans)
Stały napływ imigrantów w zdefiniowanych przez państwo, deficytowych obszarach bezpieczeństwa narodowego, skutkujący zmianą struktury wieku i płci w społeczeństwie, zwłaszcza jego odmłodzeniem, w istotny sposób poprawiający sytuację na rynku pracy, równoległe optymalizujący współpracę międzynarodową w ramach polityki migracyjnej i azyłowej w łonie państw Unii Europejskiej.

Źródło: opracowanie własne.

Przykłady zarysowanych wyżej zestawień, interesów, zagrożeń oraz szans, stanowią już wystarczającą bazę informacyjną do zaproponowania treści celu polityki bezpieczeństwa państwa (tabela 10):

Zaprojektowany, przykładowy cel polityki bezpieczeństwa jest wytworem znanej logiki: interesy – warunki – cele. W przeciwieństwie do uproszczonego działania, stosowanego zwykle w praktyce politycznej, polegającego na opracowywaniu celów na podstawie pojedynczych zagrożeń względem pojedynczych na ogół interesów, proponowana metoda uwzględnia złożoność środowiska bezpieczeństwa i umożliwia tworzenie celów bazujących na pełnym przejrzeniu warunków tego środowiska.

Tab. 10. Morfologia formułowania celów politycznych w dziedzinie bezpieczeństwa o dużej skali integracji

Treść interesu (zagregowanego)	Warunki środowiska bezpieczeństwa	
	Wypadkowa klasy zagrożeń	Wypadkowa klasy szans
Zaplanowanie i wdrożenie koncepcji celowego pozyskiwania imigrantów na potrzeby gospodarki, obronności, a także sfery socjalnej państwa	Narastający poziom wrogości wobec imigrantów zarobkowych, skutkujący demonstracjami szowinizmu, aktami przemocy jednostkowej i grupowej, pogłębiony pogarszającą się sytuacją ekonomiczną państwa, rosnącą inflacją i jego marginalizacją na arenie międzynarodowej, prowadzący do anarchizacji życia politycznego.	Stały napływ imigrantów w zdefiniowanych przez państwo, deficytowych obszarach bezpieczeństwa narodowego, skutkujący zmianą struktury wieku i płci w społeczeństwie, zwłaszcza jego odmłodzeniem, w istotny sposób poprawiający sytuację na rynku pracy, równoległe optymalizujący współpracę międzynarodową w ramach polityki migracyjnej i azylowej w łonie państw Unii Europejskiej.
Treść celu (zagregowanego)		
Do końca 2023 r. zbudowanie kompleksowej strategii proimigracyjnej, odpowiadającej prognozowanym i projektowanym potrzebom zrównoważonego rozwoju gospodarczego państwa, zaspokojeniu potrzeb w zakresie jego obronności, a także stabilizującej aspiracje socjalne w długim okresie prognozy, zgodnej i niesprzecznej z polityką gospodarczą, społeczną i kulturową Unii Europejskiej, racjonalizującą oczekiwania i aspiracje tradycyjnie zorientowanej części społeczeństwa, sprzyjającej poprawie sytuacji demograficznej.		

Źródło: opracowanie własne.

Podsumowanie

Przedstawiona w artykule metoda projektowania celów polityki bezpieczeństwa bazuje przede wszystkim na innej logice prowadzenia samej analizy strategicznej. Zastosowana metoda morfologiczna umożliwia grupowanie dużej liczby zagrożeń lub szans w określone klasy, co pozwala nie tylko na porządkowanie obrazu systemowego środowiska państwa, lecz także projektowanie celów polityki bezpieczeństwa o dużej pojemności, uwzględniających wpływ wielu czynników naraz. Istotą metody morfologicznej jest tworzenie dużych zestawień zagrożeń czy szans jako podstawy projektowania celów polityki bezpieczeństwa na zasadzie przyporządkowania gdzie X jest dziedziną, czyli zbiorem argumentów (zbiór zagrożeń/szans) funkcji f , Y zaś jest przeciwdziedziną, czyli zbiorem wartości (cele polityki bezpieczeństwa) funkcji f .^{\displaystyle Y,} Takie podejście umożliwia formułowanie celów polityki bezpieczeństwa szerzej odnoszących się do warunków funkcjonowania państwa. Lepiej też wpisuje się w potrzeby projektowania strategii bezpieczeństwa narodowego, w której cechą projektowanych celów jest ich względna ogólność i obszerność. Jednocześnie ogólność i obszerność owych zbiorów to ich największa zaleta, ponieważ w stosunkowo prosty sposób porządkuje złożoność otoczenia. Warto jeszcze raz przypomnieć, iż w praktyce planowania strategicznego w dziedzinie bezpieczeństwa bazuje się na kilkunastu prostych zagrożeniach i kilku szansach, podczas gdy faktycznie występujące liczone są w setkach. W rzeczywistości nie wolno odrzucać żadnej z wykrytych kategorii, nie wiadomo bowiem która z nich w połączeniu z innymi przekształci się w superzagrożenie, mogące mieć istotny wpływ na funkcjonowanie państwa. Oznacza to, że stopień osiągalności interesów narodowych w dziedzinie bezpieczeństwa weryfikowany jest przez skupienie (klasę) zagrożeń/szans, a nie pojedyncze zagrożenie czy szansę. Warto wreszcie na koniec zwrócić uwagę na jeszcze fakt, iż w ramach poszczególnych klas mieszczą się zagrożenia, które pochodzą z różnych sfer funkcjonowania państwa: społecznej, ekonomicznej, religijnej czy techniczno-technologicznej itp. Uzyskana klasa zagrożeń/szans ma zatem

charakter multidyscyplinarny i złożony, co najbardziej odpowiada idei nakładania się na siebie i współistnienia poszczególnych zagrożeń/szans, wytwarzających zupełnie nowe warunki funkcjonowania państwa.

Podsumowując, należy stwierdzić, że przedstawiona metoda racjonalizuje proces projektowania celów polityki bezpieczeństwa. Do ich zbudowania wykorzystuje bowiem wszystkie zidentyfikowane w ramach analizy strategicznej zagrożenia i szanse, nie zaś tylko niektóre, wybrane.

Bibliografia

References List

- Alberts D.S., Czerwinski T.J., *Complexity, Global Politics and National Security*, National Defence University, Washington, D.C. 1997.
- Appelgren J., Bay S., Malminen J., Zouave E., *Strategic toolbox for hybrid threats – A framework for common understanding of the problem*, https://www.researchgate.net/publication/342764983_Strategic_toolbox_for_hybrid_threats_-_A_framework_for_common_understanding_of_the_problem (dostęp: 12 października 2022 r.).
- Archer L.B., *Systematic Method for Designers*, Council of Industrial Design, London 1965.
- Becerra G., *Complex Systems Theory and Social Systems Theory in the controversies of complexity*, <https://convergencia.uaemex.mx/article/view/12148> (dostęp: 22 listopada 2022 r.).
- Bester P. C., *Emerging challenges in terrorism and counterterrorism: a national security perspective*, https://www.researchgate.net/publication/330728224_Emerging_Challenges_In_Terrorism_And_Counterterrorism_A_National_Security_Perspective?channel=doi&linkId=5c51665092851c22a39a59fc&showFulltext=true (dostęp: 28 listopada 2022 r.).
- Bilusich D., Lord S., Nunes-Vaz R., *From Strategic Security Risks to National Capability Priorities*, <https://www.jstor.org/stable/26465444> (dostęp: 28 listopada 2022 r.).

- Carvalho P., *Weak signals – early warnings of what is coming*, https://www.researchgate.net/publication/352030676_Weak_Signals_Early_Warnings_Of_What_Is_Coming (dostęp: 12 października 2022 r.).
- Cleary P., Holland C., Pierce G., Rabrenovic G., *Security Challenges in the 21st Century: The Changing Nature of Risk, Security and Sustainability*, https://doi.org/10.1007/978-3-319-60747-4_17.
- Ćwik B., Mitkow Sz., Szczurek T., Świerszcz K., *Detecting Igor H. Ansoff's Weak Signals: Interpretation Aspects in Relation to Threat Signals*, https://www.researchgate.net/publication/335453282_Detecting_Igor_H_Ansoff's_Weak_Signals_Interpretation_Aspects_In_Relation_To_Threat_Signals (dostęp: 11 listopada 2022 r.).
- Dawidczyk A., *Planowanie strategii rozwoju sił zbrojnych*, Wydawnictwo AON, Warszawa 2006.
- Dawidczyk A., Kuc B.R., Ścibiorek Z., Wiśniewski B., *Bezpieczeństwo wewnętrzne. Podręcznik akademicki*, Toruń 2017.
- Dawidczyk A., *Bezpieczeństwo obronność wojskowość. Problemy planowania strategicznego*, DIFIN, Warszawa 2019.
- Dawidczyk A., *Analiza strategiczna na poziomie państwa. Wybrane metody*, DIFIN, Warszawa 2020.
- Dawidczyk A., *Cluster Analysis as a Tool for Strategic Analysis at the State Level*, "Internal Security" 2020, nr 12 (1).
- Doerfel M.L., Prezelj I., *Resilience in a complex and unpredictable world*, "Journal of Contingencies and Crisis Management" 2017, nr 25 (3).
- Drew D.M., Snow D.M., *Making Twenty-First-Century Strategy. An Introduction to Modern National Security Processes and Problems*, Air University Press, Maxwell Air Force Base, Alabama 2006.
- Georgiadis D., Raubal M., *An interdisciplinary review on weak signal detection Future Resilient Systems*, <https://www.research-collection.ethz.ch/handle/20.500.11850/461671> (dostęp: 2 listopada 2022 r.).
- Global Strategic Trends. The Future Starts Today*, Ministry of Defence UK, London 2020.
- Hirsch Ballin E., Dijstelbloem H., De Goede P., *Security in an Interconnected World. A Strategic Vision for Defence Policy*, Springer 2020.
- Iloanusi O., Nnolim U., Umoh E.A., *Chaos Theory and Solution Models for National Security*, <https://www.researchgate.net/publication/3395405>

- 52_Chaos_Theory_and_Solution_Models_for_National_Security#full-TextFileContent (dostęp: 9 października 2022 r.).
- Kalyuzhna N.H., Kovtun T.K., *Hybrid Threats: Essence, Characteristics, Preconditions for Escalation*, <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2021-3-16-21> (dostęp: 7 października 2022 r.).
- Kieżun W., *Elementy metodologii projektowania*, „Prakseologia” 2001, nr 141.
- Kitler W., *National security. Theory and practice*, Wydawnictwo Towarzystwa Wiedzy Obronnej, Warszawa 2021.
- Krawiec F., *Strategiczne myślenie w firmie*, DIFIN, Warszawa 2003.
- Markedonov S.M., *Strategic Diversity in a Turbulent World*, <https://doi.org/10.46272/2587-8476-2020-11-2-7-10> (dostęp: 14 listopada 2022 r.).
- Mitrovic M., *Hybrid Security Threats and Contemporary approach to National Security*, https://www.researchgate.net/publication/321050540_Hybrid_Security_Threats_and_Contemporary_approach_to_National_Security (dostęp: 11 listopada 2022 r.).
- Nowak L., *Wstęp do idealizacyjnej teorii nauki*, PWN, Warszawa 1977.
- Opolski K., Modzelewski P., *Zastosowanie ewaluacji w procesie projektowania strategii*, w: *Ewaluacja w strategicznym zarządzaniu publicznym*, Haber A., Szałaj M. (red.), Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2010.
- Lövkvist-Andersen A.L., Olsson R., Ritchey T., Stenström M., *Modelling Society's Capacity to Manage Extraordinary Events. Developing a Generic Design Basis (GDB) Model for Extraordinary Societal Events using Computer-Aided Morphological Analysis*, <http://www.swemorph.com/pdf/sra.pdf> (dostęp: 11 listopada 2022 r.).
- Ritchey T., *Strategic Decision Support using Computerised Morphological Analysis*, https://www.researchgate.net/publication/228860602_Strategic_decision_support_using_computerised_morphological_analysis (dostęp: 20 listopada 2023 r.).
- Ritchey T., *On a Morphology of Theories of Emergence*, <https://philpapers.org/archive/TOMAMO-2.pdf> (dostęp: 19 października 2022 r.).
- Roerich J., *Complexity*, <https://doi.org/10.1002/9781118785317.weom100003> (dostęp: 10 listopada 2023 r.).
- Galavan R.J., Huff A.S., Sund K.J., *Uncertainty in Strategy Research*, <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780197501061.013.3> (dostęp: 16 grudnia 2022 r.).

- Sammut-Bonnici T., *Complexity Theory*, <https://doi/10.1002/9781118785317.weom120210> (dostęp: 10 listopada 2022 r.).
- Simon H.A., *The Sciences of Artificial*, MIT Press, Cambridge, Massachusetts 1969.
- Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2020.
- Trocki M., Wyrozębski P., *Zastosowanie analizy morfologicznej w naukach o zarządzaniu*, „Organizacja i Kierowanie” 2014, nr 2 (162).
- Valenzuela Espinoza L.I., *Complexity, globalization and social theory*, http://www.scielo.cl/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0718-65682012000100026&lng=en&nrm=iso (dostęp: 19 listopada 2022 r.).
- Warchał A., *Dimensions of Security System Complexity and Risk Detection Praxis*, https://doi.org/10.1007/978-3-030-12450-2_46 (dostęp: 11 listopada 2022 r.).
- Zwicky F., *Discovery, Invention, Research – Trough the Morphological Approach*, The Macmillan Company, Toronto 1969.

© Copyright 2023 Andrzej Dawidczyk, Piotr Swoboda

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Share-Alike 4.0 International License.

